

TARİHİ KONUT YAPILARINDA İŞLEVSEL SİSTEMLER; KONYA - ILGİN'DA TARİHİ BİR KONUT ÖRNEĞİ

FUNCTIONAL SYSTEMS IN HISTORIC HOUSES; A HISTORIC HOUSE CASE IN KONYA - ILGİN

Gülşen DİŞLİ*

Ş. Büşra ORHAN**

Aynur DUYSAK***

Öz

Tarihî yapıların sürdürülebilirliğini sağlamak, kültürel değerlerinin korunması ve gelecek nesillere bilgi akışının devam etmesi için önemli eylemlerden biridir. Isıtma, soğutma, aydınlatma, havalandırma, çatı akaçlama, temiz ve atık su sistemlerinden oluşan işlevsel sistemler ise yapıların sürdürülebilirliğinin ve gerekli konfor şartlarının sağlanması için önemli temel bileşenlerdir. Tarihi yapılarda işlevsel sistemler üzerine çalışmalar mevcuttur. Ancak geleneksel konut yapısı özelinde tüm sistemlerin sistematik olarak incelendiği araştırmalar kısıtlıdır. Bu nedenle, bu araştırma kapsamında, öncelikle geleneksel Türk evinde işlevsel sistemler araştırılmıştır. Elde edilen veriler ışığında, Konya, Ilgın ilçe merkezinde yer alan 159 ada, 5 parseldeki özgünlüğünü büyük oranda koruyan tescilli bir geleneksel konut yapısı, örnek alan çalışması olarak belirlenmiş ve işlevsel sistemleri açısından değerlendirilmiştir. Arazi çalışması, arşiv ve literatür taraması, araştırma kapsamında kullanılan başlıca metotlardır. Araştırmanın amacı, Ilgın geleneksel konut yapılarındaki işlevsel sistemlerin özgün bir örneklem üzerinden irdelenmesi ve korunmuşluk durumlarının tespitidir. Bu çalışma kapsamında incelen konut yapısının işlevsel sistemlerinde günümüz teknolojisine uyarlamak için değişiklikler yapıldığı ve özgün sistemlerin çoğunlukla kullanılmadığı gözlenmiştir. Bu araştırma ile örneklem yapı özelinde geleneksel Türk evinde işlevsel sistemlerin tanınırlığının arttırılması; bu sistemlerin özgün halleri ile yaşatılması, sürdürülmesi, korunması ve günümüz konfor koşullarına uygun bir şekilde uyarlanması açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Ilgın evleri, işlevsel sistemler, konfor koşulları, mimari koruma, tarihi konut yapısı,

* Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Restorasyon Anabilim Dalı, Konya. ORCID ID: 0000-0003-2620-0492 ♦ E-mail: disli001@umn.edu

** Necmettin Erbakan Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fak., Mimarlık Böl., Restorasyon Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğr. ORCID ID: 0000-0001-9222-3401 ♦ E-mail: sbusraorhan@gmail.com

*** Necmettin Erbakan Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fak., Mimarlık Böl., Restorasyon Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğr. ORCID ID: 0000-0001-7480-2063 ♦ E-mail: aynurdaysak1995@gmail.com

Abstract

Providing the sustainability of historic buildings is an important activity in order to preserve their cultural values and maintain the flow of information for the future generations. Functional systems including heating, cooling, illumination, ventilation, roof drainage and waste and clean water systems are the important primary components for the provision of necessary comfort requirements and sustainability of historic buildings. There are scholarly research on functional systems in historic buildings. Yet, there are limited studies analyzing all those systems systematically particularly on traditional houses. Hence, in the context of this research, firstly, functional systems in traditional Turkish houses have been examined. In the light of those overall data obtained, an officially registered traditional house, preserving its originality to a great extent located in Konya, Ilgın, block number 159, and parcel number 5, has been chosen as a case study and evaluated in terms of its functional systems. Field works, archive and literature survey have been the primary methods applied during the research. Aim of this study is to investigate functional systems in traditional houses by means of an original case study and determine their protection status. The research showed that, in case study house, there were modifications in its functional systems in order to adjust to contemporary comfort requirements, and its original systems were mostly out of use. Increasing the recognition of functional systems in traditional Turkish house via a case study building is important in order to maintain, sustain and preserve those systems in their original form and function and adjust suitably to contemporary comfort conditions.

Keywords: Traditional Ilgın houses, functional systems, comfort requirements, architectural conservation, historic house,

Giriş

Tarihi Ilgın konutları sahip oldukları, kültürel, mimari, sosyal, teknik ve belge değeri ile önem taşımaktadır. Özellikle ilçe merkezi, önemli sivil mimarlık örnekleri barındırmakta, söz konusu taşınmaz kültür varlıkları, sahip oldukları işlevsel sistemlerini de büyük oranda koruyarak günümüz mimarisine ve teknolojisine ışık tutmaktadır.

Tarihi Ilgın konutları sokak sağlıklaştırma projesi kapsamında detaylı belgeleme çalışmalarına konu olmuştur.¹ Yapılar, sanat tarihi ve mimari açısından da incelenmiş, bunlardan, Boran'ın Ilgın'daki kültür varlıklarının durumuna dair çalışması ve Ilgın kültür envanteri konulu araştırmalarında, ilçe merkezindeki tarihi evler hakkında genel bilgiler sunulmuştur.² Karpuz ve Bozkurt da Ilgın İlçesi, Tekke Köyü'ndeki halk mimarisi

1 Ilgın İlçesi, Şıhcarullah Mahallesi, Mimar Sinan Caddesi, 159 ada, 1-8 nolu parseller ve 155 ada 1-5 nolu parsellerdeki tarihi konutları içeren sokak sağlıklaştırma projesi ve raporuna dair çalışma, Ilgın Belediyesi tarafından Ceray Mimarlık ve Restorasyon ofisine hazırlanmıştır. Çalışmada emeği geçen ve paylaşılan tüm kurum ve kişilere teşekkürü borç biliriz. Metin içerisinde kaynak belirtilmeyen fotoğraflar yazarlara aittir.

2 Boran, 2011, 102; Boran, 2013, 230-235.

üzerine yaptıkları çalışmada, tarihi evleri ve diğer taşınmaz kültür varlıklarını malzeme, teknik, plan tipleri açısından değerlendirmiştir.³

Tarihi yapılarda konfor koşullarının sağlanmasında önemli yeri olan işlevsel sistemler olarak adlandırdığımız geleneksel tesisat sistemleri ise özellikle hamam ve darüşşifa yapıları özelinde detaylı olarak incelenmiştir.⁴ Geleneksel konut-sürdürülebilirlik ve iklimlendirme konuları üzerinde çalışmalar da mevcuttur.⁵ Ancak, Anadolu geleneksel konutlarındaki tesisat sistemlerinin sistematik ve detaylı olarak incelenmesi henüz değinilmemiş bir konudur. Anadolu geleneksel konut yapısı özelinde, Küçükerman “Anadolu Mirasında Türk Evleri”⁶ başlıklı çalışmasında Türk evinin ısıtılması ve serinletilmesi konularına da değinmiş, Oğuz da “Türk Halkının Kültür Kökenleri”⁷ konulu araştırmasında Anadolu köy evlerinde temizlik, ısıtma ve aydınlatmayla ilgili konulara yer vermiştir. İmamoğlu,⁸ Kayseri evlerinde temiz ve pis su düzeni, ısıtma ve aydınlatma tertiplerini incelemiştir, Şenol,⁹ Divriği evlerinde su kaynakları ve atık su tahliyesini, Kültür¹⁰ de Divriği evlerinde ısıtma düzeneğinin bir parçası olan toyhane mekânı ve kürsübaşı oluşumunu detaylı olarak araştırmıştır. Bu çalışma kapsamında da bahse konu literatüre ek olarak, öncelikle geleneksel Türk evinde ısıtma, soğutma, havalandırma, temiz ve atık su ile aydınlatma sistemlerinden oluşan işlevsel sistemler bir arada ele alınmış ve söz konusu sistemler, Konya, Ilgın, 159 ada, 5 parselde yer alan tescilli örneklem yapı özelinde detaylı olarak incelenmiştir.

Anadolu Türk evinde ısıtma, soğutma, havalandırma ve aydınlatma sistemleri/elemanları incelendiğinde; mekânların, iklim ve ısı değişimlerine göre biçimlendirildiği, dış çevre koşullarındaki değişimlere bazen yönelerek bazen de korunarak yerleştirildiği gözlenmiştir.¹¹ Küçükerman’a göre Türk evinde “mekânın değil insanın sıcak tutulması” esastır, evler, günümüz konfor anlayışıyla ısıtılmazdır.¹² İnsanın ısıtılmasının yeterli olmadığı durumlarda, soba, peçka, kuzine, tandır/iskembi/kürsü, mangal, maltız,¹³ ocak ya da şömine ile mekânın ısıtıldığı gözlenmiştir.¹⁴

3 Karpuz ve Bozkurt, 2013, 345-360.

4 Disli, 2014a, 45-51; Disli & Özcan, 2014b, 169-177; Özcan & Dişli, 2014, 1015-1021; Disli & Özcan, 2016, 183-200; Dişli & Çelik, 2016, 1649-1653; Disli, 2018, 174-185.

5 Ergöz-Karahan, 2017, 497-510; Ulukavak-Harputlugil ve Çetintürk, 2005, 77-84; Manioğlu, 2007, 79-92.

6 Küçükerman, 1995, 163-171.

7 Oğuz, 2001, 413-476.

8 İmamoğlu, 1992, 83-87.

9 Şenol, 2007, 92-102.

10 Kültür, 2011, 39-47.

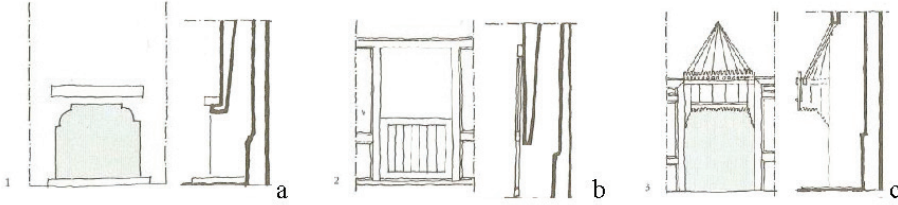
11 Küçükerman, 1995, 54-55.

12 Küçükerman, 1995, 54.

13 Maltız, 19. yüzyılla birlikte gelişen daha çok yemek pişirmek için kullanılan içi tuğla döşeli, taşınabilir kömürlü ocak olarak tanımlanmaktadır. Ulular, 2006, 16; Odabaşı, 2000, 163.

14 Küçükerman, 1995, 54-55; Kuban, 1995, 155; Oğuz, 2001, 454-459; Odabaşı, 2000, 83-84, 161-163.

Havalandırma problemi, kapı, pencere açıklığı, ya da ocak bacaları ile çözülmüştür. Bazen de baca etkisi, buhari/buhare adı verilen altı delik bir sırça küpün, ocağın dama ulaşan bacasının üzerine gelecek şekilde yerleştirilmesi ile sağlanmıştır.¹⁵ Özellikle Karadeniz Bölgesi'ndeki geleneksel konutlarda, yangın tedbirinin yanı sıra ışık ve hava temini için yapılan güvercinlik adı verilen bacalar da mevcuttur.¹⁶ Ocak, Türk evinde oda içinde çıkıntı yapan tek yapı öğesi olmuş, bazı durumlarda ısıtılması gerekmeyen odalarda da gözlenmiştir. Bazen de kalın duvarlar içinde kalacak şekilde yapılarak ocak çıkıntısı azaltılmıştır. Ocaklarda ateş yakılacak bölüm ve baca temel elemanlar olup, gerektiğinde ocak önünü kapatan bir kapak ve davlumbaz da mevcuttur.¹⁷ (Şek. 1) Özellikle kış odalarında ocağın önü bir kapakla örtülmüş, böylece aynı zamanda bir havalandırma aracı olarak kullanılan bacadan kaynaklanacak ısı kaybının ve baca tepmesi etkisinin azaltılması hedeflenmiştir.¹⁸ Geç dönem ocakları ise ısıtmadan çok, mangalların dumanlarını çekmek için kullanılmıştır.¹⁹ Ocaklar yemek pişirme ve ısınma amaçlı olarak yapılmış, pişirme amaçlı ocaklarda yemek kabının ateşi söndürmesini engellemek için kaideler eklenmiştir. Kaidelerin olmadığı durumlarda, ocak nişi içine sacayağı konularak, yemek onun üzerinde pişirilmiştir.²⁰

Şek. 1: Türk evinde farklı ocak şekilleri: a- ateş yeri ve bacadan oluşan yalın ocak; b- düşey bir kapakla örtülen ocak; c- oda içinde çıkıntı yapan özenle tasarlanmış ocak (Küçükerman, 1995, 166).

Tandır ya da iskembi/kürsü adı verilen ısıtma düzeneğinde, odanın genellikle iki sedirinin birleştiği köşesine ya da sedirlerden birinin önüne, dışarıda közü alınmış kömür yakılan bir mangal yerleştirilmiş, mangalın üzerine ahşap bir masa konularak ve en üste yorgan, battaniye örtülerek ısınma sağlanmıştır.²¹ (Şek. 2) Ahşap masanın kıvılcımdan ve ısıdan korunması için de genellikle altına sac levha çakılmış, yerleştirildiği dösemeye de metal bir altlık konmuştur.²² Geleneksel Divriği evlerinde, toyhane mekânında tandır

15 Turgut, 2003, 30.

16 Oğuz, 2001, 451-452.

17 Küçükerman, 1995, 54-55, 163, 167.

18 Küçükerman, 1995, 167.

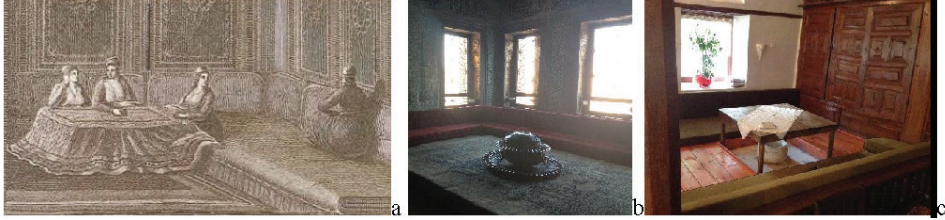
19 Kuban, 1995, 155.

20 Ulular, 2006, 133-134.

21 Kuban, 1995, 155; İmamoğlu, 1992, 83; Oğuz, 2001, 459.

22 İmamoğlu, 1992, 83.

ile ısınmanın sağlandığı bu özelleşmiş bölüm kürsübaşı adını almıştır.²³ On dokuzuncu yüzyılda ise geleneksel konutta soba ve mangal genel ısıtma araçları olmuştur.²⁴

Şek. 2: Topkapı Sarayı'nda tandır ile ısınmayı gösteren bir gravür (a) ve mangal (b) ile Divriği Nuri Demirağ Müzesi ve Kültür Evinde tandır ile ısınmanın yapıldığı kürsübaşı mekânı (c) (Kaynak: a, Kuban, 1995, 156, Mellling'den, b-c, Yazarlara ait fotoğraf arşivi, 2016).

Isıtılan oda, yapı içinde en uygun ve korunaklı yere yerleştirilmiş, genelde orta/ara katta planlanarak yüksekliği alçak tutulmuş, böylece “kış odası” kavramı ortaya çıkmıştır (Şek. 3). Kalın duvarlar, yalıtılmış döşeme, duvar ve tavanlar, uygun yapı malzemesi ve teknolojisinin kullanılması, oda mekânı ile iç-dış bağlantıların en aza indirilmesi, kuzeyde pencere boyutlarında küçülme, pencerelerin en uygun yönlere açılması, dışta ahşap kapak/kepenk kullanımı, odaların daha uzun süre sıcak kalabilmesi için oda boyutlarının ve tavan yüksekliklerinin küçültülmesi, kışın kapılara kalın perde ve halıların asılması ve benzeri uygulamalar da Türk evinde odanın kolay ve geçici olarak ısıtılmasına dair çözümler olmuştur.²⁵

Bütün bu çözümlerin yetersiz kaldığı durumlarda, kış aylarında, şehir ve kasabalarda yer alan daha kolay ısıtılabilen, iyi korunmuş odalara sahip kışlık eve geçilmiş, yaz aylarında ise yüksek bölgelerdeki açık-serin odalara sahip yazlık evler tercih edilmiştir (Şek. 3).²⁶ Aşırı ısınan ve havasız mekânlar olan ahırların²⁷ da odaların altına ya da yanına yerleştirilerek, kışın odanın ısınıp yükseltmiş olabileceğine dair görüşler mevcuttur.²⁸ Yine yünlü, kalın ve çok katlı giysiler, kürkler giyinerek, kalori değeri yüksek besinlerle beslenerek ve erken yatmak gibi alışkanlıklarla da insanların kışın soğukla baş ettiği düşünülmektedir.²⁹

23 Sefer, 2005, 114-116.

24 Kuban, 1995, 156.

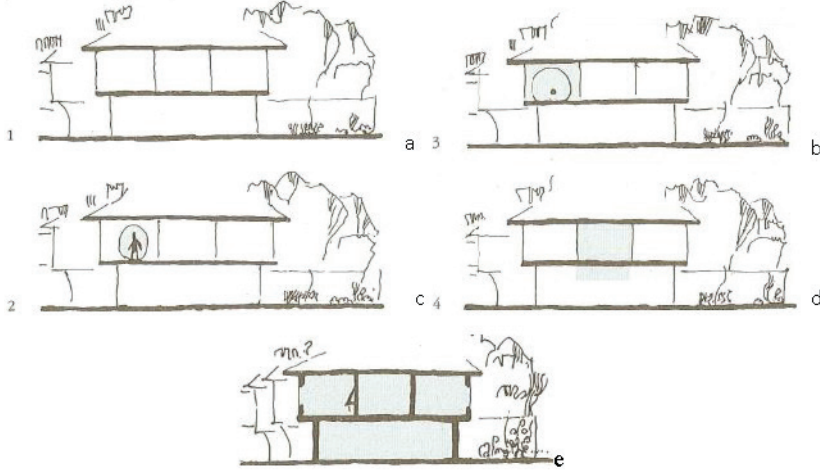
25 Küçükerman, 1995, 55; Kuban, 1995, 157.

26 Küçükerman, 1995, 55.

27 Oğuz, 1997, 18.

28 İmamoğlu, 1992, 84; Oğuz, 2001, 410.

29 İmamoğlu, 1992, 84.

Şek. 3: Anadolu Türk evinde ısıtma ve serinletme çözümleri: a- serinletilen yazlık ev, b- ısıtılan oda, c- ısıtılan kişi, d- kış odası, e- kolay ısıtılan kışlık ev (Kaynak: Küçükerman, 1995, 58).

Geleneksel Konya evlerinde, odalardaki ısınma ve yemek pişirme amaçlı ocaklara ek olarak örtme/örtmelik³⁰ adı verilen üstü kapalı, önü açık avludaki müştemilat bölümünde, yer ocağı, goraş/koraş/koraç ocağı, göz ocağı, maltız, kuzine, tandır, mangal, fitilli gaz ocağı ve ispirto ocağı olmak üzere çeşitli ocak tipleri yer almaktadır (Şek. 4).³¹ Bunların dışında, avluda kışlık yiyeceklerin hazırlanması için küçük taşların bir araya getirilmesi ile çevrilerek yapılmış, içine sacayağı veya demir ızgara yerleştirilerek yapılan geçici ocaklar da mevcuttu. Bu ocaklar pekmez, etlik vb. yapıldıktan sonra bozulurdu.³² Bunlardan; örtme ya da oda duvarında oyma yapacak şekilde, üstü kemerli, büyük, bacalı ocaklara Konya'da goraş/koraş/koraç ocağı adı verilmektedir.³³ Goraş ocakları, hem pişirme hem de ısınma için kullanılmaktaydı.³⁴ 20. yy. ortalarına kadar, yangın, mahremiyet ve havalandırma gibi nedenlerle, mutfak daima evin dışında avluda çözülmüş, ocak, mutfaktaki en belirleyici öge olmuştur.³⁵ Geleneksel Konya evlerinde ısınmak için sac, pik döküm veya çiniden yapılan odun ve kömür sobaları, odalardaki goraş ocakları ve sac, bakır ya da pirinçten yapılan kapaklı veya kapaksız mangallarda,

30 Örtme, evlerin önündeki gölgelik olarak tanımlanmaktadır. Bk. Oğuz, 1997, 75. Ayrıca, mutfak anlamında da kullanılmıştır. Bk. Odabaşı, 2000, 62.

31 Ulular, 2006, 127-133.

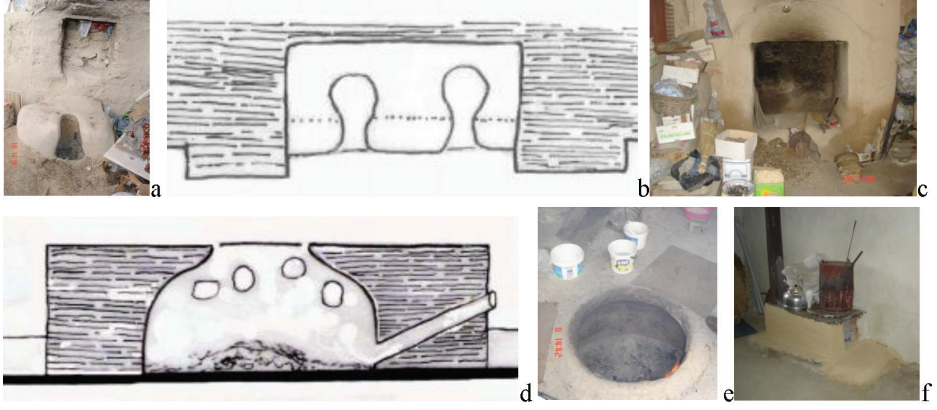
32 Odabaşı, 2000, 84.

33 Turgut, 2003, 29-30; Odabaşı, 2000, 84.

34 Odabaşı, 2000, 84.

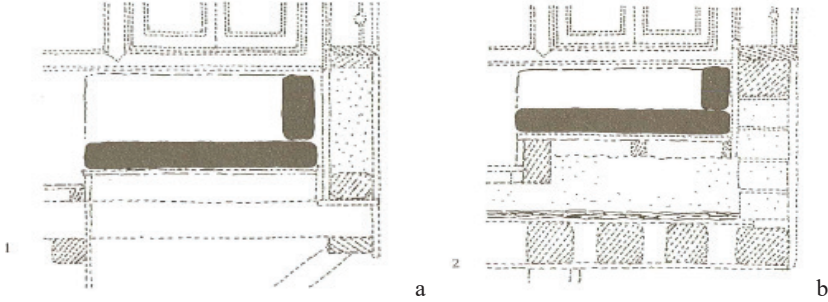
35 Ulular, 2006, 140.

odun, kömür, odun kömürü, tezek/yapma ve kemre, kullanılan başlıca yakıt türleriydi.³⁶

Şek. 4: Tek gözlü ocak (a), iki gözlü ocak kesiti (b), goraş ocağı (c), külle adı verilen hava deliğini de gösteren tandır kesiti (d), tandır (e), kuzine (f) (Ulular, 2006, 128-132).

Türk evinde pencere önlerinde kullanılan sedir de mekânın iklim koşullarına bağlı olarak serinletilmesi ya da ısıtılması talep edilmesi halinde farklı detaylarda çözülmüştür. Sıcak iklim bölgelerinde mekânın serinletilmesi için çıkmının üzerine yerleştirilmiş ve döşeme kirişlerine alt kaplama yapılmayarak mekânın havalandırılması ve serinletilmesi sağlanmıştır (Şek. 5).³⁷

Şek. 5: Türk evinde sedir kullanımı: a- sıcak iklim bölgelerinde alttan havalandırılan sedir, b. Soğuk iklim bölgelerinde iyi korunan sedir bölümü (Kaynak: Küçükerman, 1995, 118).

36 Konya'da ahırların tabanlarından kazınan kuru gübrelere kemre, ineklerin gübrelere belli şekiller verilerek güneş altında kurutulmasıyla elde edilen yakıtta tezek/yapma adı verilmektedir. Bk. Odabaşı, 2000, 161-162.

37 Küçükerman, 1995, 114-115.

Tarihi Konya evlerinde kışlık yiyecekler ve sırlı su/yiyecek küpleri izbe adı verilen kiler/ambar/depoların serin köşelerinde muhafaza edilmektedir.³⁸ Zemin veya bodrum katta bulunan ambarların serin ve karanlık tutulabilmesi amacı ile genellikle sadece kapısından ışık almakta³⁹, pencere açıklığı ya hiç bulunmamakta ya da küçük boyutlu mazgal pencere uygulanmaktadır. Mekânın zemininde ise sıkıştırılmış toprak malzeme kullanılmaktadır. İzbelelerin bir köşesine çukurlar kazılmış, patates vb. gıdalar buralarda saklanmıştır. Tarihi konutlarda küplerin zemine gömüldüğü örnekler de mevcuttur (Şek. 6). Gaziantep geleneksel konutlarında ise kışlık yiyecekler, bardakaltı adı verilen havadar ve serin çatı arasında saklanmaktadır.⁴⁰ Hayvan derileri, pişmiş toprak kaplar da yiyeceklerin bozulmadan saklanabilmesi için kullanılan saklama gereçlerindedir.⁴¹ Sele/sepet altında koruma, kuyu içinde koruma, basdırlıklar, yiyecek küpleri, çuvallar, tel dolaplar ve günümüz buzdolapları da geleneksel Konya evlerinde yiyeceklerin haşerelerden ve hava şartlarından bozulmadan korunması ve saklanması için kullanılan diğer yöntemlerdir.⁴² Sele, yiyeceklerin üzerine ters çevrilerek ve üzerine bez örtülerek yerleştirildiğinde, izbe ya da mutfaktaki yiyecekler zararlı haşerelerden ve hava koşullarından korunmuş, kuyuya sarkıtılan yiyecekler ise bozulmadan daha uzun

Şek. 6: Beykoz, Yalıköy, 456 Ada, 11 Parsel'de yer alan Mediha Yaran Evi mutfağında zemine gömülü su küpü (Kaynak: Erdine, 2008, 144).

süre saklanabilmiştir. Örtme/örtmelik, mutfak, kiler/izbede yer alabilen basdırlık adı verilen taştan yapılan sekiler ise yoğurt ve peynirin suyunun süzülmesi için ideal yerlerdi.⁴³ Peynir, yoğurt, yağ küplerinin üzeri yazın gün içinde sıcaklardan korumak için kalın çullarla kaplanmakta, geceleri ise tamamen açılarak gece ayazı ile soğutulması sağlanmaktaydı.⁴⁴ 1960'lı yıllarda Konya mutfağında gözlenen buzdolaplarından önce ise ahşaptan yapılan tel kaplı kapakları olan dolaplar, yiyecekleri korumak ve saklamak için tercih edilmiştir.⁴⁵

38 Odabaşı, 2000, 186.

39 Turgut, 2003, 19.

40 Büyükmıhçı, 2001, 67.

41 Bilgiler geleneksel yöre halkından sözlü olarak alınmış ve düzenlenerek aktarılmıştır.

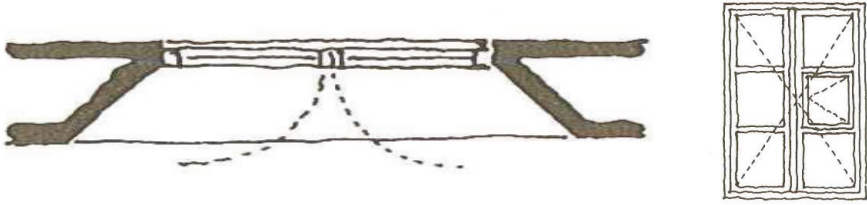
42 Ulular, 2006, 135, Odabaşı, 2000; Oğuz, 1997, 33.

43 Ulular, 2006, 135-137; Oğuz, 1997, 24.

44 Oğuz, 1997, 24.

45 Ulular, 2006, 135-137.

Geleneksel Türk evlerinde zemin kat genellikle sokağa kapalı ve sağır tutulmuş, üst katlarda ise daha fazla ışık alabilmek için pencere sayısı ve ebatları arttırılmıştır. Çık-malar, çıkma yan pencereleri, içeriye doğru pahlandırılarak genişletilmiş pencereler de odanın daha iyi ışık alması için yapılan düzenlemelerdir (Şek. 7).⁴⁶ Pencereler genellikle iki sıra halinde yerleştirilmiş, bunlardan alt sıra pencereler açılıp kapanabilen düzende yapılırken, çoğunlukla renkli ve sabit camlı üst tepe/kafa pencereleri, alt pencerelerin kepenkleri kapatıldığında sadece mekânı aydınlatmak için düşünülmüştür. Açılır pencerelerde ise özellikle sert iklim bölgelerinde pencere kanadının içinde daha küçük açılır kanatlar yapılarak ısı kaybının en aza indirilmesi hedeflenmiştir.⁴⁷ Bazı Anadolu köy evlerinde, maddi imkânların el vermediği durumlarda pencerelerde, cam yerine yağlı kâğıt veya sadece ahşap kapak kullanılmış, bu tür pencereler camsız pencere olarak tanımlanmıştır.⁴⁸ Özellikle Güney Doğu Anadolu Bölgesinde rastlanan camsız, dekoratif demir ya da taş oyma şeklinde bezeli “kuş takası” adı verilen tepe pencereleri sayesinde ise alttaki birinci sıra pencerelerin ahşap kapakları kapalıyken mekâna ışık ve hava girmesi sağlanmıştır.⁴⁹ Evlerde kandil, mum vb. konulması için duvar yüzeyinde yapılan ve üzerinde bir bacası bulunan küçük niş/hücrelere de çerağ deliği/gözü adı verilmiştir.⁵⁰

Şek. 7: İçe doğru genişletilmiş pahlı kalın duvarda pencere yerleşimi ve menteşeli pencerede açılır küçük kanat çizimi (Kaynak: Küçükerman, 1995, 146).

Geleneksel Konya evlerinde tahtaboş adı verilen genellikle manzaraya hakim, avluya bakan ahşaptan bir dış hayat/balkon kısmı mevcut olup,⁵¹ bu bölüm, yaz aylarında serinlemek, yemek yemek, çamaşır kurutmak ve kışlık yiyecekleri hazırlamak için kullanılmıştır. Geceleri yatmak için de kullanılan tahtaboşlarda aydınlanma için ay ışığından istifade edilmiş ya da fener içine konmuş gaz lambası, tavandan sarkıtılan ucu çengelli bir tele asılarak aydınlatma gerçekleştirilmiştir. Kenarları açık, önü korkulukla çevrili ve pencereler boyunca uzanan bu geniş balkonun alt kısmı ise kayıt damı olarak adlandırıl-

46 İskender, 1995, 66.

47 Küçükerman, 1995, 143.

48 Oğuz, 2001, 406.

49 Büyükmıhçı, 2001, 73.

50 Oğuz, 2001, 470.

51 Odabaşı, 2000, 64.

makta olup, evin kullanılmayan eşya, araç ve gereçlerinin istiflendiği bölümdür.⁵² Bunların yanı sıra, geceleri evlerdeki yetersiz aydınlatma nedeniyle erken yatıp, Güneşin doğuşu ile uyanma alışkanlığı da gün ışığından maksimum derecede faydalanmayı olanaklı kılmıştır.⁵³ Yapay aydınlatma araçları ise kandil, şamdan, mum, meşale, gemici fenerleri, gaz/idare lambaları ve günümüz çağdaş aydınlatma gereçleri olmuştur.⁵⁴

Geleneksel Konya evlerinde temiz ve atık su sistemleri incelendiğinde; mutfak, ahır, samanlık, kiler gibi servis bölümleri ile çiçeklik, tandır damı/örtme/örtmelik, su kuyusu, el tulumbası ve taş havuzların avluda yer aldığı görülmektedir.⁵⁵ Kuyu ve tulumba suyu, evin çamaşır ve bulaşık hizmetleri ile bahçedeki sebze, meyve ve çiçeklerin sulanması için kullanılmış, tulumbanın önünde yer alan taş oyma yalakta toplanan sular, açık taş oluk vasıtasıyla avludaki havuza ulaştırılmıştır.⁵⁶ Tuvaletler ise Müslümanlarda temizlik anlayışı gereği evden uzak olması amacı ile evin dışında, genelde de avlu giriş kapısına yakın bir yerde konumlandırılmıştır.⁵⁷ Tuvaletlerin içerisinde atık toplama çukuru yapılmış, temiz sular kuyudan tulumba aracılığı ile sağlanmıştır. Tulumba ve kuyular

Şek. 8: Mevlana Müzesi'nde sergilenen Nisan Taşı, 2019.

hayat adı verilen avluda veya bahçede konumlandırılmıştır. Bunun yanı sıra Konya evlerinde 1930-40'lı yıllarda her evde çeşme olmadığından önünde hayvanların su içmesi için bir yalak bulunan mahalle çeşmelerinden testi, helke ve güğümlerle içme suyu temin edilmekte, doldurulan sular, su küplerinde dinlendirilerek içilmekteydi.⁵⁸ Yalaktan taşan sular, evlerin bahçeye/avluya açılan sokak kapısının altındaki taş oluktan içeri alınarak avludaki havuza ulaştırılmaktaydı. Sokak ve damlardan gelen kar ve yağmur suları ise eve zarar vermeden taş oluklar ile sokak kapısının altından başlayarak evin bahçesine ve taşlıktaki havuza verilmekteydi.⁵⁹ Konya'da Nisan ayı yağmurlarına da ayrı bir önem atfedilmiş, bu

ayda yağın yağmurları biriktirmek için yağmur esnasında çörten ve oluk altlarına kaplar yerleştirilmiştir. Sonrasında tüm bu kaplardaki yağmur suları varil ve büyük kazanlarda biriktirilerek ihtiyaç zamanında kullanılmıştır. Mevlevi Dergâhında ise bu su kutsal sayılmış, Nisan Taşı adı verilen özel bir kaptan şifa niyetine dağıtılmıştır (Şek. 8).⁶⁰

52 Turgut, 2003, 18-19.

53 İmamoğlu, 1992, 85.

54 Oğuz, 2001, 473-475.

55 Turgut, 2003, 8-9, 15.

56 Turgut, 2003, 26-27.

57 Turgut, 2003, 17-18.

58 Turgut, 2003, 26-27; Odabaşı, 2000, 187.

59 Turgut, 2003, 26-27.

60 Odabaşı, 2000, 117-118.

Anadolu'da geleneksel Türk evlerinde yıkanma eylemi, açılır kapanır sedirlerde, yüklük içi gusülhanelerinde, ev içi hamamlarda⁶¹ ya da çoğunlukla halk hamamlarında gerçekleştirilmiştir.⁶² Evlerde yüklük içine yerleştirilen gusülhaneler ile ev hamamlarında temiz sular, ibrik, helke⁶³ ve güğümlerle taşınmakta, temizlik sonrası oluşan atık sular ise önce taşlığa ulaşmakta oradan da pişmiş toprak künk borularla bahçeye taşınmıştır.⁶⁴ Esaslı yıkanmalar için çarşı/halk hamamları tercih edilmiş, daha çok boy abdesti için kullanılan yüklük içi gusülhanelerin zemini, su sızmasını önlemek için çinko ile kaplanarak duvara açılan ve savacak adı verilen demir borularla, yıkanma sonucu oluşan atık su tahliye edilmiştir. Küçük çocukların oda içinde büyük boy bir leğende yıkanması da söz konusudur.⁶⁵ Gaziantep yöresinde ise temiz su, çeşme ve evlerin kuyularına, livas sistemi ve kasteller aracılığı ile sağlanmaktadır.⁶⁶

Tarihi Ilgın evlerinde de Geleneksel Konya Evlerinde görülen dolap içi gusülhaneler bulunmaktadır. Yıkanma eylemi için gerekli olan sıcak su, güğüm ve ibrik gibi genellikle bakırdan su kapları ile taşıma yoluyla sağlanmaktadır. Atık sular ise gusülhane zemininde bulunan su giderinden dışarı atılmaktadır. İki katlı evlerde gusülhaneler aynı düşey eksene yerleştirilerek tesisat birliği sağlanmıştır. Atık sular üst kattaki gusülhanenin giderine bağlanan alüminyum boru ile aşağı indirilmekte ve ardından dışarı atılmaktadır.

Geleneksel Konya evlerinde avluda, bir veya iki adet hela, su kuyusu, çirkep/çirkef (bulaşık) kuyusu ve kubur (hela) kuyusu/fosseptik de bulunmaktaydı. Ayrıca, zemini ortaya doğru eğimli ve taş kaplı ahırları olan evlerde, hayvanların idrarının biriktirildiği bir dördüncü kuyu daha bulunurdu.⁶⁷ Genellikle evin dışında, avluda yer alan heladan çıkan kurların üç-dört metre uzunluktaki taş oluklarla taşınarak biriktiği fosseptik/hela kuyuları, bahçe seviyesinden bir-bir buçuk metre derinlikte olur, tüm derinliği boyunca taşla örülerek yapılı ve ihtiyaca göre kazdırılırdı. Derinliği az ise ev sahibi tarafından, dört-beş metre civarında ise hela temizleyici marifetiyle temizlettirilirdi. Hela kuyusundan en az on-on iki metre daha derinlikte olan su kuyuları da iki-üç yılda bir taş, çakıl ve kumlardan arındırmak için temizlettirilirdi.⁶⁸

Hela/abdestliklerin evin içinde çözüldüğü geleneksel Anadolu evlerinde ise, hela genellikle tali bir cephede çıkıntı yapacak şekilde, çoğunlukla penceresiz ahşap konsol olarak yapılmış, atık su borusu/savacak duvardan çıkarılmış, ya da toprak zemine kadar uzatılmıştır (Şek. 9).

61 Altınoluk, 1988, 25.

62 İmamoğlu, 1992, 87.

63 Helke, kulplu su kabı olarak tanımlanmaktadır. Bk. Oğuz, 1997, 72.

64 Turgut, 2003, 28

65 Odabaşı, 2000, 113, 177.

66 Uçar, 2017, 162.

67 Turgut, 2003, 28, 34, 36.

68 Turgut, 2003, 28, 34, 36.

Şek. 9: Ankara-Güdül-Tahtacıörencik köyü geleneksel evlerinde abdestlik bölümü örneği, 2019.

Evlerde genellikle çeşmelerin bulunmayışı ve temiz su için mahalle çeşmelerinin ve yıkanmak için çarşı/halk hamamların tercih edilmesi ile atık su oranı da az olmuştur. Atık su taşıyan künkler, bahçede bir metre kadar derinlikte yerleştirilen altı delik bir küpe bağlanmakta, öncelikle bu küpte toplanarak, küpün altındaki delik vasıtasıyla da toprağa verilmektedir. İlkel bir kanalizasyon anlayışıyla yapılan bu sistem sayesinde, atık sular direkt bir metre aşağıdan toprağa verilerek, toprak üstünde kalması önlenmiş olmaktadır. Küpün bulunduğu toprak üstüne de çiçek vb. bitkiler ekilerek, üzerine basılıp kırılma riski önlenmekteydi.⁶⁹

Eski Konya evlerinde yemek, çamaşır, bulaşık gibi ihtiyaçların karşılandığı avludaki örtmelerde, zemin genellikle ortaya doğru eğimli olacak şekilde Sille taşıyla kaplanmakta, bulaşık vb. sonucu oluşan pis sular 40*50 cm ölçülerinde mermerden oyulmuş ortası delikli yalak taşı vasıtasıyla tahliye edilerek ve zemin altındaki künk borularla taşınarak çirkep kuyusuna ulaşmaktaydı. Çamaşırlar ise 20-25 cm kalınlığında bir m² ebatlarında bir taş üzerinde, bahse konu yalağa yakın bir yerde yıkanır.⁷⁰ Benzer şekilde geleneksel Kayseri evlerinde de oda zemininden 15-20 cm daha düşük kotta yer alan seki altı denilen bölümde, yıkanma ve abdest alma ihtiyaçları için ortasında gideri de bulunan çağ taşı yerleştirilmiştir.⁷¹ Çağ taşı bazen de yerden yükseltilerek sofada, tandır evinde, bahçede ya da yüküklerin içinde gusülhane olarak kullanılmıştır.⁷²

Bu araştırma kapsamında Ilgın İlçesi, Şihcarullah Mahallesi, Mimar Sinan Caddesi, 159 ada, 5 parselde bulunan geleneksel konut dokusu içindeki tescilli konut yapısı, özgün ısıtma, soğutma, havalandırma, aydınlatma, temiz ve atık su sistemlerinden

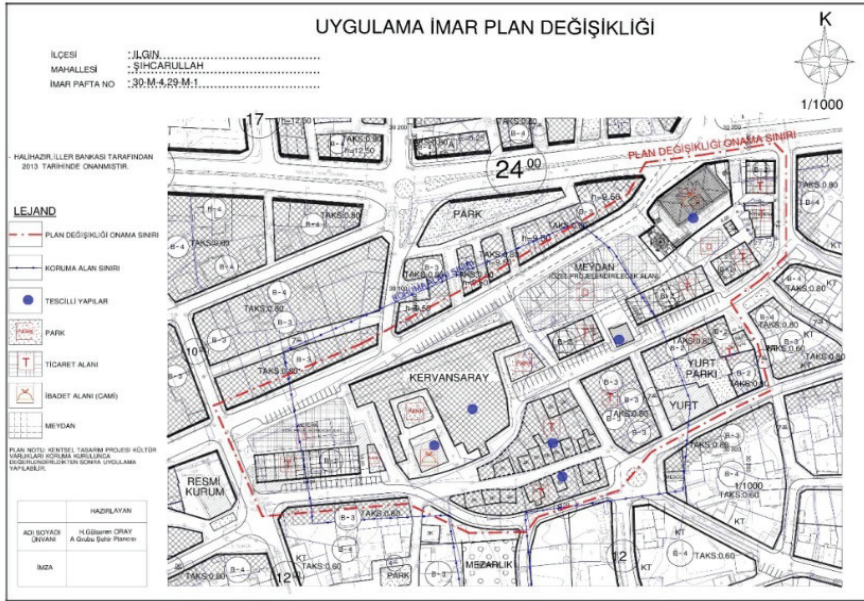
69 Turgut, 2003, 28.

70 Turgut, 2003, 29.

71 Büyükmıhçı, 1997, 333. Çağ, bulaşık suyunu dışarıya akıtan yol anlamındadır. Bk. Odabaşı, 2000, 54.

72 Okyay, 2007, 110-111.

oluşan işlevsel sistemleri açısından incelenmiştir (Şek. 10). Bahse konu yapı, Ilgın merkezdeki diğer tarihi konut yapıları ile karşılaştırıldığında, plan ve mimari özelliklerini büyük oranda koruduğundan ve çoğunlukla kullanılamaz durumda dahi olsa yapının doğrudan işlevsel sistem elemanlarının izleri halen belirlenebildiğinden, örneklem alan çalışması olarak seçilmiştir.⁷³ Böylece örneklem konut yapısı ile araştırma alanındaki geleneksel konut yapılarının inşa edildikleri dönemin özgün konfor koşullarını yansıtan tesisat sistemleri ve yapıım teknolojilerinin aydınlatılması hedeflenmiştir.

Şek. 10: Araştırma kapsamında incelenen 19 kapı numaralı tescilli konutun (mavi sınır içinde gösterilmiştir) bulunduğu parselin Ilgın ilçe merkezindeki konumunu gösterir hâlihazır harita (Kaynak: Ilgın Belediyesi Arşivi, 2018).

Ilgın'ın Tarihiçesi ve Tarihi Ilgın Evleri

Yapılan yüzey araştırmaları sonucu, Ilgın'da ilk yerleşmenin son Neolitik, Kalkolitik (M.Ö. 5500-3000) ve Tunç (M.Ö. 3000-1200) çağlarına uzandığı, Hititler tarafından "Yalbur" adında büyük bir şehir olarak anıldığı, Roma ve Bizans dönemlerinde de önemini koruduğu anlaşılmaktadır.⁷⁴ Şehir antik çağlardan itibaren Türklerin eline

73 Yapı, uzun yıllar kullanılmadığından atıl durumda kaldığı için aynı sokakta yer alan diğer tarihi yapılar içinde en özgün plan düzenine sahiptir. Ancak söz konusu atıl kalma durumu nedeni ile bozulmalar da hızlanmıştır.

74 Boran, 2013, 230-235.

geçene kadar “Tyriaeum” olarak adlandırılmış, Selçuklular döneminde Ab-ı Germ (kaplıca), Osmanlı döneminde de Ilgın adını almıştır.⁷⁵ 17. yüzyılda Ilgın’ı ziyaret eden Evliya Çelebi ise, geniş bir ovada kurulan Ilgın kentinin kuruluşunun kesin olarak bilinmemekle birlikte eski tarihlere dayandığını, adını da şifalı kaplıcası ve sıcak su kaynaklarından aldığını, o dönemde bağ, bahçe, mescit, kervansaray ve iki katlı evleri ile mamur bir halde olduğunu bildirmektedir.⁷⁶ Ancak, 5 Mart 1886 yılında 4.9 büyüklüğünde bir deprem geçiren Ilgın’da tarihi evlerin %10’u yıkılmıştır.⁷⁷ 16 Eylül 1921 depreminde de Argıthanı (Ilgın) ve civarındaki evler hasar görmüş, 21 Şubat 1946 depreminde ise 188 ev harap olmuştur.⁷⁸ Depremlere ek olarak sel ve su baskınları da Ilgın evlerinde büyük tahribata neden olan bir diğer etkidir. Bunlardan 1976 sel baskınında 15 ev yıkılmış, pek çoğu kullanılamaz hale gelmiş, 1996 yılındaki afette de 31 ev yıkılmıştır.⁷⁹

Günümüze ulaşabilen Ilgın evleri çoğunlukla XIX. yüzyılın sonu XX. yüzyılın ilk çeyreğine ait olup⁸⁰ Konya evleri ile benzer şekilde izbe ve temel duvarlarında taş, üst duvarlarda kerpiç, üst örtüde ise ahşap çatı veya toprak dam kullanılarak inşa edilmiştir. Ilgın evlerindeki başlıca bölümler oda, mabeyn, sofa, hayat, tahtaboş, izbe, mutfak, ahır ve samanlıktır.⁸¹ Zemin katlarda sofa, mutfak ve günlük hayatta kolaylık sağlayacak mekânlar yer almakta, üst katlara giriş kapısının karşısında yer alan ahşap bir merdivenle çıkılmaktadır. Evin üst katında ana caddeye bakan çıkması olan bir sofa ve sofaya açılan içinde ahşap dolap/yüklük, gusülhane ve bazen sedir ve ocağın bulunduğu odalar yer almaktadır.

Araştırma kapsamında incelenen örnek tescilli konut yapısının da içinde yer aldığı Şihcarullah Mahallesi evler genelde iki katlı, sofalıdır, bir kısmında izbe de yer almaktadır. Müftü evleri olarak da adlandırılan ve 1900’lerin başında inşa edilen bu evlerin o dönemde Ilgın’da yaşayan Ermeniler tarafından kullanıldığı ve nüfus mübadelesi ile birlikte yerli halka tahsis edildiği anlaşılmaktadır.⁸² Ilgın merkez, Geçit, Gökçeyurt, Eldeş, Bulcuk, Balkı ve Çatak köylerinde evler, alt katı ahır, üst katı sofalı plan şemasında olup iki katlıdır. Evlerin ahşap kapılarındaki farklı formdaki kapı tokmakları sayesinde gelen misafirin cinsiyetini anlamak mümkündür.⁸³ Şeriye sicil kayıtlarından Ilgın halkının bir tarım toplumu olduğu, bu nedenle merkezdekiler dâhil, avlu içinde yerleştirilen evlerin bir yaşama alanı ve ahırdan oluşan birimlerinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

75 Boran, 2011, 97.

76 Kahraman & Dağlı, 2010, 19-21.

77 Araştırma kapsamında incelenen tescilli yapının da içinde yer aldığı Şihcarullah Mahallesi evlerin bir kısmı da bu depremde tamamen yıkılmıştır. Biricik, 2011, 77.

78 Biricik, 2011, 78.

79 Biricik, 2011, 79.

80 Boran, 2013, 230-235.

81 Boran, 2011, 102.

82 Boran, Tüfekçioğlu & Ögke, 2001, 51-53’ten aktaran Cihangir, Gökçe ve Özdemir, 2011, 131.

83 Boran, 2013, 230-235.

Yine, şeriye sicillerinde, Ilgın evlerinde sofaya tabhane adı verildiği, günlük hayatın geçtiği bu bölümde yerde halı, kilim, minder, sedir ve duvar yastığının yer aldığından bahsedilmektedir.⁸⁴

Ilgın, 159 Ada, 5 Parselde Yer Alan 19 Kapı Numaralı Tarihi Konutun İşlevsel Sistemleri Açısından Değerlendirilmesi

Çalışma kapsamında Ilgın'ın merkezinde Şıhcarullah Mahallesi, Mimar Sinan Caddesi'nde konumlanan ve özgün yapısını büyük ölçüde koruyan 159 ada, 5 parselde yer alan 19 kapı numaralı⁸⁵ tarihi konut yapısı örnek çalışma alanı olarak belirlenmiştir (Şek. 11, Şek. 12). Ilgın'da halk tarafından "Gavur Evleri"⁸⁶ olarak adlandırılan evlerin bir parçası olan örneklem yapı, günümüzde terkedilmiş halde olup kullanılmamaktadır. Yapı, sokak sağlıklaştırma projesi kapsamında Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 20.04.2007 tarih ve 1592 sayılı kararı ile tescil edilmiştir.⁸⁷

Şek. 11: 19 kapı numaralı evin sokak dokusunda görünüşü, 2018 (yapı kırmızı hat içinde gösterilmiştir)

Üç katlı yapı, iki cepheli olup kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen bir parselde oturmakta, yapının ana giriş cephesi güneyde Mimar Sinan Caddesi'ne açılmaktadır. Yapı iç sofalı plan şemasına sahiptir. Her katta sofanın doğusu sağır tutulmuşken batısında ikişer oda yer almaktadır. Yapım tekniği olarak bodrum katta moloz taş, ara kat ve birinci katta yer yer kerpiç dolgulu ahşap iskelet sistemi kullanılmış, iskelet sisteminin üzeri

84 İpçioğlu, 2011, 381-382.

85 Çalışma boyunca seçilen ev, kapı numarası ile birlikte "19 kapı numaralı ev" olarak anılacaktır.

86 Cihangir, Gökçe & Özdemir, 2011, 133.

87 Ilgın Belediyesi Arşivi, Sokak Sağlıklaştırma Projesi Raporu.

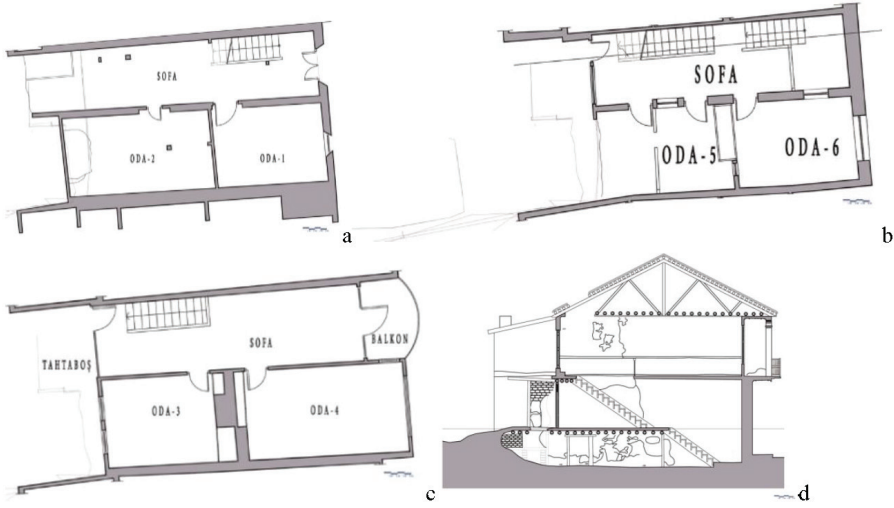
bağdadi kaplanarak kıtıklı toprak sıva ile sıvanmıştır. Avluda harap durumdaki müştemilat ise tamamen kerpiçten inşa edilmiştir. Yapıda ahşap malzeme kullanımı, dolap, yüklük, tavan, zemin, kapı, pencerelerde ve yapı strüktüründe gözlenmiştir. Ferforjeler, balkon korkulukları, pencere parmaklıklarında ise demir malzeme kullanılmıştır.

Şek. 12: 19 kapı numaralı evin güney (a) ve kuzey (b) cephesi röhlövesi ve güney (c) ve kuzey (d) cephe fotoğrafları, 2018 (Kaynak: çizim (a-b): Ceray Mimarlık ve Restorasyon).

Konya evlerindeki izbeyi hatırlatan giriş kat, zeminden çok bodrum katı gibi düşünülmektedir. Bu katta odaların zemini toprak kaplıdır, tavanı ise ahşap kirişleme üzeri hasır örtülüdür. Sofa zeminine beton şap atılmıştır. Bu katta kuzey cephe büyük oranda çökmüş ve sağırdır, güneydeki odanın ise sokağa açılan bir mazgal penceresi bulunmaktadır. Bu kattan doğu duvarına bitişik ahşap bir merdivenle bir ara kata, oradan da yine ahşap bir merdiven aracılığı ile birinci kata ulaşılmaktadır. Ara katta, zemin ahşap kaplıdır, tavan ise ahşap kirişleme üzeri hasır örtülüdür. Odalara tek kanatlı ahşap kapı aracılığı ile girilmektedir. Bu katta odalardan sofaya açılan pencereler yer almaktadır. Bu kattan birinci kata çıkış merdiveninin altına tuvalet yerleştirilmiştir. Birinci kat sofada, ana giriş kapısının üstünde güneyde sokağa açılan bir balkon mevcuttur. Bu katta zemin ve tavanlar ahşap kaplıdır. Tavanda ahşap çitalı tavan uygulaması görülmektedir. Ancak sofada ahşap tavan büyük ölçüde zarar görmüştür. Odalarda ahşap dolaplar yer almakta, kuzey yönündeki odanın kuzey cephesinde iki adet dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Güneydeki oda sokak yönünde çıkma yapmış olup, çıkmanın güney cephesinde bir adet kareye yakın pencere, doğu ve batı cephelerde ise birer adet dikdörtgen formda pencere vardır (Şek. 13, Şek. 14). Özgününde üst örtüsü toprak dam olduğu düşünülen yapı, günümüzde üzeri alaturka kiremit kaplı kuzey-güney doğrultuda beşik çatı ile örtülüdür.⁸⁸

88 Ceray Mimarlık ve Restorasyon Ofisi raporu, 2011, 140, 143. 159 ada üzerinde yer alan yapılardan sadece 2 no'lu parseldeki konut, toprak dam üst örtüsünü kısmen korumaktadır.

Şek. 13: 19 kapı numaralı evin giriş kat (a), ara kat (b) ve birinci kat (c) planları ile (d) kuzey-güney yönündeki kesiti (Kaynak: Ceray Mimarlık ve Restorasyon).

Şek. 14: Oda-4 (a) ve 1. kat sofadan görünüşü, 2018.

İşlevsel sistemler açısından incelendiğinde, 159 ada, 5 parsel, 19 kapı numaralı evde ısıtma sistemleri, doğal ve doğrudan ısıtma sistemleri olarak belirlenmiştir. Konut içinde, mekânların konumlandırılması ile doğal ısıtma elemanı olan Güneş'ten maksimum düzeyde faydalanılmasının hedeflendiği anlaşılmaktadır. Bunlardan, oda-4 ve oda-6 ile birinci kattaki sofa balkonu güney yönünde geniş açıklıklara sahiptir. Böylece evin yaşama mekânlarının Güneş'ten gelen ısı enerjisi ile doğal olarak ısıtılması sağlanmıştır. Doğrudan ısıtma sistemi olarak ise bacalı ocak ve dökme demir soba kullanılmıştır. Sobadan çıkan duman ve zehirli gazlar, boruların uç uca eklenmesi ile sobadan baca deliğine kadar ulaştırılarak dışarı atılmıştır. Geleneksel evlerde çatıdan çıkışı sağlanan

duman ve gazların, sözü edilen evde, cephede duvar yüzeyinde açılan baca delikleri ile dışarı çıkışı sağlanmıştır (Şek. 15). Tüm yaşama mekânlarında (Türk Evi'ndeki karşılığı ile oda) cepheye çıkışı olan baca bulunmaktadır. Büyük bir kısmı harap olan yapıda, yapıdan gelen izler doğrultusunda, baca deliği için, inşa esnasında bağdadi sistem içinde oluşturulan boşluğa, pişmiş toprak künk borununun cephede çıkıntı yapacak şekilde yerleştirilerek sabitlendiği anlaşılmaktadır (Şek. 16, Şek. 17). Duvar yapı sistemi ile birlikte çözülen bu baca detayının ilk inşa dönemi uygulaması ya da bağdadi sistemde süreç içinde yapılan bir düzenleme olabileceği düşünülmekte ve her iki durumda da özgün yapım detayı veya dönem eki olarak, esaslı restorasyon müdahalesi esnasında korunması gerektiği değerlendirilmektedir. Duvar yüzeyinde açılan benzer baca delikleri, aynı ada üzerinde yer alan bitişik nizamdaki diğer tarihi konut yapılarında da kısmen gözlenmiştir, ancak baca deliğine sabitlenen pişmiş toprak künkler izlenememiştir. Ayrıca, az sayıda da olsa çatı yüzeyinde bacalar da mevcuttur. Bu nedenle söz konusu duvar baca sisteminin, Ilgın tarihi konutlarının özgün karakteristiği olup olmadığı hakkında yeterli veri mevcut değildir. Ara katta oda-5 ve oda-6'nın ortak duvarında da baca deliği mevcuttur. Baca deliğinin oda-5 tarafına bakan kısmı günümüzde karton ile kapatılmıştır. Bu deliklerin özgünlüğü ise tartışmalıdır.

Şek. 15: 19 kapı numaralı evde baca deliği örnekleri, (a) oda-6'da bulunan baca deliğinin içeriden görünüşü, (b) oda-6'nın cepheden görünen baca deliği, kırmızı kutu içinde gösterilmiştir, 2018.

Şek. 16: Oda-3'te bulunan baca deliği. 2018.

Şek. 17: Oda-3'te bulunan baca deliğinin kuzey cepheden görünüşü. 2018.

Yapının giriş katında oda 2'nin kuzey duvarında harap vaziyette bir ocak bulunmaktadır (Şek. 18). Evin kuzey yöndeki avlusunda daha önceden yemek pişirme işlemlerinin yapıldığı mutfak olarak kullanıldığı tahmin edilen yıkıntı halde bir müştemilat/örtmelik vardır. Bir kısmı hala mevcut olan müştemilatın duvarlarında yine doğrudan ısıtma sistemlerinden olan bacalı ocakların kalıntıları mevcuttur (Şek. 19). Duvar nişi olarak yarım daire şeklinde kerpiçten yapılan ocaklar, zemin seviyesinde konumlanmıştır. Ocakların duman çekişini sağlayan bacaları duvarın içine gizlenmiştir. Bu bacalar yoluyla üst örtüden dışarı duman ve gazların atılması sağlanmıştır. Ocakların yanlarında dikdörtgen formlu nişler bulunmaktadır.

Konya, Ilgın, 159 ada, 5 parseldeki konutun yukarıda aktarılan doğal ve doğrudan ısıtma sistemleri özellikle geleneksel Konya konut yapıları ile benzerdir. Soba, ocak ile ısıtmanın sağlanması, yaşanan mekânlarda güneye bakan geniş açıklıklar, duvarlarda yapı malzemesi olarak kerpiç malzeme ve üzerine çamur sıva kullanımı, ara kat uygulaması ve örtmelik olduğu düşünülen avludaki müştemilat bölümü ve içinde yer alan ocaklar başlıca benzer yönlerdir. Yapıda ısıtma amaçlı tandır/isgemi/kürsü ve/veya portatif mangal düzeneği ise gözlenmemiştir.

Şek. 18: Oda-2'nin de kuzey duvarında bulunan ocak (Kaynak: Ceray Mimarlık ve Restorasyon).

Şek. 19: Avludaki bulunan yıkıntı haldeki müştemilat ve ocak kalıntıları, 2018.

19 kapı numaralı evde giriş katta bulunan içeri doğru pahlandırılmış mazgal pencere ile aydınlatılan büyük bir kısmı harab olmuş oda-1 mekânının izbe/ambar/kiler/depo olarak kullanılmış olabileceği düşünülmektedir. Giriş kattan pişirme eyleminin gerçekleştirildiği avludaki müştemilat mekânına yakın bağlantının bulunması, bu düşünceyi kuvvetlendirmektedir. Yapı içinde, bir kısmı kırık halde pişmiş toprak testiler de gözlenmiştir (Şek. 20). Bahse konu evin alt kat sofasında gözlenmiş olan bu testilerin, izbe olduğu değerlendirilen oda-1 mekânında geçmişte yiyecek ve içeceklerin saklanması için kullanılmış olabileceği düşünülmektedir.

Şek. 20. Ambar olarak kullanıldığı düşünülen oda-1'in görünüşü, toprak zemin ve mazgal pencere uygulaması gözlenmektedir ve yapı içinde testi kalıntıları (Kaynak: a- Ceray Mimarlık ve Restorasyon, b- Yazarlara ait fotoğraf arşivi, 2018).

Geleneksel konutlarda yaz aylarında yaşama mekânlarının soğutulması/havalandırması/aydınlatılması çoğunlukla pencere ve kapı açıklıkları ile sağlanmaktadır. Tarihi Ilgın evlerinde ve örneklem yapıda da sofa, günümüzdeki oturma odası işlevini yerine getirmekte olup sofanın bir ucu girişe diğer bir ucu ise evin arka cephesinde konumlanan avluya açılmaktadır. Sofanın sözü edilen kuzey-güney cephelerinde yerleştirilen kapı ve pencere açıklıkları ile havanın bir taraftan girip diğer taraftan çıkmasıyla doğal hava akımı oluşturulmuştur. Böylece, sofa mekânı serin çekirdek görevi görerek doğal havalandırılması sağlanmıştır. Yapıda, mekân organizasyonu, kat yükseklikleri,⁸⁹ güneye açılan geniş pencere açıklıkları ve yoğun yerel ve doğal malzeme kullanımı⁹⁰ ve geleneksel yapım teknikleri ve yerel mimari uygulamaları⁹¹ ile pasif iklimlendirme sistemlerine olanak tanınmıştır. Aynı zamanda yapı malzemesi olan kerpicin de yazın serinliği kışın ise sıcaklığı sağlar özelliğe sahip olması ile soğutma eyleminin yapı malzemesi ile gerçekleştirilmesi sağlanmıştır. Geleneksel Konya evlerinde olduğu gibi, araştırma kapsamındaki örneklem evde de mutfak avluda çözülmüş, kuzeye yerleştirilerek serin tutulması amaçlanmıştır. Buradaki ocak bacaları ve oda-2'de yer alan baca da, ısıtma/yemek pişirmenin yanı sıra, kullanılmadığı dönemlerde mekânın havalandırılmasında da etkili olmuştur (Şek. 19). Yapıda kuzey cephede, mevcut izlerden ve kapı açıklıklarından, tüm cephe boyunca uzanan tahtaboşun mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Kuzeye yerleştirilen bu bölümün de sıcak yaz günlerinde serinlemek için kullanılmış olabileceği düşünülmektedir (Şek. 21).

Şek. 21: Oda-4'te açılır kanatlı pencere örneği ve önündeki ahşap seki (a) ve kuzey cephedeki tahtaboş izleri, 2018.

Yapıda, doğal aydınlatmanın gün ışığından faydalanılarak ve yaşama mekânlarına cephelerde pencere açıklıkları bırakılarak sağlandığı görülmektedir. Yapı bitişik nizamda konumlandırıldığı için doğu ve batı cepheleri sağırdır. Pencere kuzey ve güney cephelerindedir. Bunun yanında gün batımından sonra veya pencere açıklığının

89 Üst kattaki sofa, giriş ve ara kata göre daha yüksek yapılmıştır.

90 Duvarlarda kerpiç (en yoğun), taş (su basman kotu) kullanımı ve ahşap bağdadi uygulaması.

91 Geleneksel Konya evlerinde yoğun olarak gözlenen ana-kuzu kerpiç duvar yapım sistemi, duvarlarda bağdadi uygulaması ve çamur sıva örneklem yapıdaki başlıca geleneksel yapım sistemleri ve yerel mimari uygulamalarıdır.

olmadığı/yetersiz kaldığı mekânlarda eski dönemlerde yapay aydınlatma aracı olan gaz lambaları kullanılırken, günümüzde elektrikli aydınlatma elemanları kullanılmaktadır. Oda-6'nın duvar yüzeyinde geleneksel Türk evinde asmalık⁹² olarak da adlandırılan, gaz lambası/kandillik nişi/rafi/sehpa'sı halen mevcuttur (Şek. 22). Yapıda konumlanan tepe pencereleri, sadece giriş kapısı ve balkon kapılarının üstünde yer almaktadır. Özgün olduğu düşünülen kuzey cephe pencerelerinde ½ oranı mevcuttur. Oda-4'ün, doğu cephesinde balkona açılan bir yan pencere de mevcuttur. Ara katta, oda-5 ve oda-6'dan sofaya açılan pencereler bulunmaktadır. Böylece sofanın, bu katta da nitelikli aydınlatılması hedeflenmiş olmalıdır. Zahire ambarı/depo/kiler olarak kullanıldığı düşünülen oda-1'in güney cephesinde içeri doğru genişletilerek pahlandırılan bir pencere yer almaktadır.

Şek. 22. Oda-6'da gaz lambasını koymak için yapıldığı düşünülen kandillik ve sehpa'sı, 2018.

19 kapı numaralı evin 6 numaralı odasında bulunan gusülhanenin zemini çimento harç ile sıvanmış ve kenarlardan zemine doğru eğim verilerek suyun yönlendirilmesi sağlanmıştır (Şek. 23). Sözü edilen gusülhanenin üst katında oda-3'te bulunan gusülhane zemini ise su sızdırmazlığı sağlamak için etek seviyesi dâhil sac malzeme ile kaplanmıştır (Şek. 24). Çimento harç ve sac malzemenin altında çağ taşı olduğu düşünülmektedir. Oda-6'daki gusülhane içinde bulunan boru/savacak, oda-3'teki gusülhaneden gelen atık suyun tahliyesini sağlamaktadır (Şek. 24). Günümüzde hela mekânı olarak birinci kata çıkış merdiveninin altı kullanılmaktadır. Ancak, aynı sokakta yer alan diğer tarihi yapılarıdaki hela mekânı incelendiğinde, helanın merdiven altında çözüldüğü bir örnek mevcut değildir. Hela mekânı, genellikle günümüzde muhdes de olsa avluda müştemilat ile birlikte çözülmüş ya da evlerin içinde yeni eklenti olarak veya odalardan biri bu işlev için dönüştürülerek yapılmıştır. Örneklem konut yapısında da hela mekânının diğer müştemilatla birlikte evin harap olan kuzey avlusunda olduğu tahmin edilmektedir. Araştırma konusu tarihi evin bulunduğu sokakta kuru/kör çeşme olarak adlandırılan Selçuklular dönemine tarihlendirilen bir de mahalle çeşmesi mevcuttur.⁹³ Yapıya oldukça yakın bir konumda olan bu mahalle çeşmesinin günümüz tesisat düzenine kavuşmadan

92 Oğuz, 2001, 410.

93 Detaylı bilgi için Bk. Boran, 2011, 100, 104; Şimşir, 2011, 644-645, 651.

önce evde içme suyu ihtiyacını karşılamak için kullanılmış olabileceği düşünülmektedir. Temizlik gereksinimi için evde oda-3 ve oda-6'da yer alan yüklük içi gusülhanelere ek olarak, özellikle esaslı yıkanma ihtiyacının Ilgın'da yer alan kaplıcalarla giderilmiş olma ihtimali de yüksektir.

Şek. 23: Oda-6'da bulunan gusülhane (a) ve gusülhane içindeki su tahliye borusu (b) kırmızı kutu içinde gösterilmiştir, 2018.

Konya, Ilgın, 159 ada, 5 parseldeki konutun yukarıda aktarılan temiz ve atık su sistemleri özellikle geleneksel Konya konut yapıları ile benzerdir. Geleneksel Konya evlerinde olduğu gibi, örneklem yapıda da helanın avluda çözülmüş olduğu düşünülmektedir. Yıkanma işlevi için dolap içi yüklükler kullanılmış, yemek, çamaşır, bulaşık gibi ihtiyaçlar avludaki örtmelikte karşılanmıştır. Günümüzde bu bölüm harap durumda olduğundan, zemin özellikleri, çağ taşının mevcudiyeti, su künkleri, çirkep ve kubur kuyuları tespit edilememiştir.

Şek. 24: Oda-3'te bulunan gusülhane (a) ve su gideri (b) kırmızı kutu içinde gösterilmiştir, 2018.

Çalışma kapsamında incelenen 19 kapı numaralı evin işlevsel sistemleri sınıflandırılarak başlıca sistem elemanları maddelendirilmiş, korunmuşluk durumları, günümüz kullanımları ve tespit kriterleri, bilgilerin güvenilirlik derecesine göre değerlendirilerek Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: 19 kapı numaralı evin işlevsel sistemlerinin değerlendirilmesi

	Başlıca sistem elemanları	Korunmuşluk durumu	Tespit Kriteri
Isıtma Sistemleri/ Elemanları	- doğal ısıtma/Güneş/ yönelim - bacalı ocak - dökme demir soba - tandır (yemek pişirme) - tandır/iskembi - mangal - yapı malzemesi (kerpiç, çamur sıva) - pişmiş toprak künk boru/duvar bacası	- - - - - - - 	- - - - - - - -
Soğutma Sistemleri/ Elemanları	- izbe - pencere - kapı - pişmiş toprak kap - yapıda kullanılan kerpiç malzeme - basdırek	- - - - - - 	- - - - - -
Havalandırma Sistemleri/ Elemanları	- pencere - kapı - ocak bacası - balkon - tahtaboş	- - - - - 	- - - - -
Aydınlatma Sistemleri/ Elemanları	- doğal aydınlatma/Güneş - pencere - kandillik/kandillik sehpa - gaz lambası, ampul, floresan - kapı üstü tepe pencereleri	- - - - - 	- - - - -
Temiz ve Atık Su Sistemleri/ Elemanları	- atık su gideri - savacak/atık su tahliye borusu - atık toplama çukuru/kubur kuyusu - tulumba - su kuyusu - ibrik, güğüm, helke, testi vb. - mahalle çeşmesi - yüklük içi gusülhane - çağ taşı - çirkep/çirkef kuyusu - pişmiş toprak künk boru/su tahliyesi	- - - - - - - - - - 	- - - - - - - - - - -

Korunmuşluk durumu	Güvenilirlik derecesine göre tespit kriterleri
 iyi	 halen mevcut
 orta	 İzleri mevcut
 kötü	 Varlığı yapıdan gelen izlerden/birincil kaynaklardan bilinen günümüzde mevcut olmayan
 mevcut değil	 Varlığı, diğer tarihi konut yapılarına dayanarak yapılan yorumlama

Sonuç ve Öneriler

Tarihi konut yapılarında özgün işlevsel sistemlerin ve yardımcı elemanların belirlenmesi, bu sistemlerin/elemanların korunması ve yapıların yaşam süresinin artırılmasında büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle çalışma kapsamında, tarihi konut yapılarında konfor koşullarının sağlanmasında önemli yeri olan işlevsel sistemler; ısıtma, soğutma, havalandırma, aydınlatma, temiz ve atık su düzenekleri olmak üzere farklı başlıklar altında incelenmiştir. Özellikle geleneksel Konya evlerinde ve Ilgın ilçe merkezi 159 ada, 5 parselde yer alan örneklem yapı özelinde bu sistemlerin uygulanma şekilleri araştırılmış, tanınırlığının sağlanması hedeflenmiştir. Geleneksel konut yapılarında ve örneklem olarak seçilen konutta, işlevsel sistemlerin doğal ve doğrudan yöntemlerle sağlandığı anlaşılmaktadır. Dış hava koşulları, iklim, güneş, yönelme, yerel yapı malzemesi, yapı açıklıkları, yükseklikleri, geleneksel mimari çözümler ve taşınır, sabit, dolaylı elemanlarla yapıdaki konfor koşullarının sağlanması hedeflenmiş, böylece aynı zamanda bulunduğu çevre ve iklim şartlarına duyarlı, sürdürülebilir çözümler sunulmuştur. Ancak, araştırma konusu yapıda görüldüğü üzere, doğrudan işlevsel sistem elemanlarının halen mevcut olsa dahi, büyük oranda kullanılamaz, terk edilmiş, yok olmuş durumda olduğu ya da günümüz konfor koşullarına uygun olmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle, yeni çözümler üretilmiş, hela evin içine alınmış, floresan lambalar ve elektrik tesisatı kullanılmış, izbe mekânı terk edilmiş, ocaklar kullanılamaz hale gelmiş, müstemilat ve tahtaboş büyük oranda harap olmuştur. Geleneksel işlevsel sistemler ve iklimlendirme yöntemleri, günümüz modern sistem ve tekniklere kıyasla daha sürdürülebilir olmakla birlikte, söz konusu bu pasif yaşam koşullarının günümüz konfor beklentilerini karşılayamayacağı da açıktır.

Araştırma kapsamında incelenen konut özgün işlevini sürdürmemekte, restorasyonu yapılarak özgün şemasına uygun bir fonksiyonla yeniden işlevlendirilmesi beklenmektedir. Her durumda bu yapıların gelecek nesillere aktarılabilmesi için sürdürülebilirliklerinin sağlanması temel amaç olmalıdır. Yapılara yeni işlevler verilirken sadece mimari özelliklerinin değil, araştırma kapsamında detayları verilen tesisat sistemlerinin de göz önünde bulundurulması ve ancak mimari-tesisat birliği sağlandığı durumlarda, bütüncül bir yaklaşım sonucu sağlıklı restorasyonların yapılabileceği gerçeği göz ardı edilmemelidir. Ancak, bu araştırma kapsamında örneklem yapıda tespit edilen tüm sistem ve elemanların korunması söz konusu olmayıp, “niteliksiz müdahale/ geleneksel karakterin parçası olmayan ve buna zarar veren elemanların” yapının esaslı restorasyonu esnasında ayıklanması gereklidir. Yapıda izleri bulunan, ancak günümüzde kullanılamaz/ yok olmuş durumda olan elemanların ise bütünleme ve/veya yeniden yapım ile özgün haline getirilmesi öneriler arasındadır. Örneğin, oda-3'te yer alan gusulhanenin zemin ve duvarlarındaki çimento şap raspa edilmeli, saç kaplama uygulaması da sökülerek, alttaki muhtemel çağ taşı ortaya çıkarılmalıdır. Yine, özgününde ahşap olduğu düşünülen giriş kat sofa zeminindeki beton şap sökülerek, tekrar ahşap kaplama yapılmalıdır. Yapıda güney cephedeki sonradan yapıldığı düşünülen ara kat ve üst kat pencere açıklıkları da özgün örneğine göre yeniden düzenlenmelidir. Kuzey cephedeki pencereler, geleneksel Türk evindeki ½ oranını yansıtmaktadır, izbe olarak yorumlanan oda-1'in güney cephesine

açılan mazgal pencerenin de özgün olduğu düşünülmektedir. Kuzey cephede izleri belirlenebilen tahtaboşun yeniden yapımı ve avludaki örtmelik mekânı ile içindeki ocak ve bacalarının bütünlenmesi, oda-2'nin kuzey duvarında bulunan ocağın temizleme ve bütünleme çalışmalarının yapılması da yerinde olacaktır. Gusülhane ve dolap kapakları, kandillik, ahşap tavanlar vb. ahşap elemanlar üzerindeki yağlı boyalar da raspa edilerek, yerinde sürme emprenye ve üzerine su bazlı ahşap koruyucu uygulaması yapılmalıdır. Toprak damın günümüzde bakım ve kullanım zorluğu göz önünde bulundurulduğunda, özgününde toprak üst örtülü düz dam olduğu düşünülen üst örtünün ise mevcut haliyle (alaturka kiremit kaplı ahşap beşik çatı) ıslah edilerek, gerekli bakım, yenileme ve onarımının yapılması öneriler arasındadır.

Gelecek dönem çalışmaları olarak; bölgedeki diğer geleneksel konut yapılarına da ışık tutması açısından, yapının avlusunda araştırma kazıları yapılarak, özgün hela yeri, olası kubur, çirkep, su kuyusu, tulumba, havuz yeri, pişmiş toprak su künkleri, izbede ise basdırik, su ve yiyecek küpü izleri araştırılmalıdır. Duvar yüzeylerinde araştırma rasparları yapılarak da kapatılan olası ocak yerleri, bacaları açığa çıkarılmalıdır. Türkiye'de benzer dönem ve tipolojideki konutlar için de araştırma kapsamında geliştirilen analiz ve tipoloji çalışmalarından faydalanılması öneriler arasındadır.

KAYNAKÇA

- Berk, C. (1951). *Konya Evleri*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Altınoluk, Ü. (1988), Doğu ve Batı Avrupa Kültürleri Temizlenme Tuvalet, *İlgi Dergisi*, 52, 24-27.
- Biricik, A. S. (2011), Ilgın Yöresinde Doğal Âfetler. A. Boran, H. Sarı ve A. Arılık (Ed.), *I. Ulusal Ilgın Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, 77-82, Konya: Ilgın Belediyesi Kültür Yayınları.
- Boran, A. (2013). *İlgın Kültür Envanteri*. Konya: Ilgın Belediyesi Kültür Yayınları.
- Boran, A. (2011), Ilgın'daki Kültür Varlıklarının Durumu. (Ed.: A. Boran, H. Sarı, A. Arılık), *I. Ulusal Ilgın Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, 97-115, Konya: Ilgın Belediyesi Kültür Yayınları.
- Boran, A., Tüfekçioğlu, A. & Ögke, A. (2001). *Geçmişten Günümüze Bütün Yönleriyle Ilgın*. Ilgın: Ardıçlı Matbaacılık.
- Büyükmıhçı, G. (2001), Gaziantep Evleri Plan Oluşumları, *Arkitekt*, 483, 64-75.
- Büyükmıhçı, G. (1997), *Taş Sivil Mimarlık Örneklerinde Korumaya Yönelik Yöntem Önerileri ve Bu Yöntemlerin Kayseri Örneğinde Uygulanışı*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Cihangir, İ. S., Gökçe, F. & Özdemir, F. (2011), Tarihi ve Kültürel Değerlerin Turizm Açısından Değerlendirilmesi: Ilgın Örneği. A. Boran, H. Sarı ve A. Arılık (Ed.), *I. Ulusal Ilgın Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, 122-136, Konya: Ilgın Belediyesi Kültür Yayınları.
- Disli, G. (2014a), Sustainability of Historic Building Systems: Anatolian Seljuk and Ottoman Hospitals, *APT Bulletin: Journal of Preservation Technology*, 45(4), 45–51.
- Disli, G. & Ozcan, Z. (2014b), Waste and Clean Water Systems in Anatolian Seljuk and Ottoman Period Hospitals, *International Journal of Academic Research*, 6(3), 169–177.
- Dişli, G. & Özcan, Z. (2016), An Evaluation of Heating Technology in Anatolian Seljuk Period Hospitals (Darüşşifa), *Metu Journal of Faculty of Architecture*, 33(2), 183–200.
- Dişli, G. & Çelik, N. (2016), Heating System Evaluation of an Ancient Turkish Bath; the Bath of Suleymaniye Hospital, *12th International Conference on Heat Transfer, Fluid Mechanics and Thermodynamics Conference Proceedings Books*, Costa de Sol, Spain, 1649-1653.

- Disli, G. (2018), Analysis of Ancient Ventilation and Illumination Practices in Anatolian Seljuk and Ottoman Hospitals and Suggestions for Their Conservation Measures, *International Journal of Heritage Architecture*, 2(1), 174–185.
- Erdine, Y. (2008), *Beykoz, Yalıköy Yerleşimi, Hacı Alibey Fırını ve Mediha Yaran Evi Restorasyon Projesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ergöz-Karahan, E. (2017). Geleneksel ve Günümüz Konutunda Sürdürülebilirlik ve Yaşam Alışkanlıkları: Osmaneli Örneği. *MEGARON*, 12(3):497-510.
- İlgın Belediyesi Arşivi (2018), *İlgın İlçesi, Şihcarullah Mahallesi, Mimar Sinan Caddesi, 159 Ada, 1-8 nolu Parseller ve 155 Ada 1-5 nolu Parsellerdeki Tarihi Konutları İçeren Fotoğraf ve Hali Hazır Durum Arşivi*, Konya: İlgın Belediyesi
- İmamoğlu, V. (1992). *Geleneksel Kayseri Evleri*. Ankara: Türkiye Halk Bankası.
- İpçioğlu, M. (2011), Şeriye Sicillerine Göre Osmanlı İlgın'ında Sosyal Hayat. A. Boran, H. Sarı ve A. Arılık (Ed.), *I. Ulusal İlgın Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, 380-383, Konya: İlgın Belediyesi Kültür Yayınları.
- İskender, B. (1995), *Geleneksel Türk Evinde Işık Üzerine Bir Deneme*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi /Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kahraman, S. A. & Dağlı, Y. (2010). *Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnamesi Konya- Kayseri - Antakya - Şam - Urfa- Maraş - Sivas - Gazze - Sofya - Edirne*. 2. Baskı, Cilt:3, 1. Kitap. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Karpuz, H. ve Bozkurt, T. (2013), İlgın-Beykonak (Tekke) Köyünde Halk Mimarisi. K. Levent Zoroğlu'na Armağan, İstanbul: Suna – İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.
- Kocadağistan, A. (2011), *İlgın İlçesi, Şihcarullah Mahallesi, Mimar Sinan Caddesi, 159 Ada, 1-8 nolu Parseller ve 155 Ada 1-5nolu Parsellerdeki Tarihi Konutları İçeren Sokak Sağlıklaştırma Projesi ve Raporu*, Konya: Ceray Mimarlık ve Restorasyon Ofisi.
- Kuban, D. (1995). *Türk Hayatlı Evi*. İstanbul: MTR Baskı.
- Küçükerman, Ö. (1995). *Anadolu Mirasında Türk Evleri*. 1. Baskı. İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kültür, S. (2011), Spatial Analysis of Toyhane in Traditional Divriği Houses, *Intercultural Understanding*, 1, 39-47.
- Manioğlu, G. (2007). Geleneksel Mimaride İklimle Uyumlu Binalar: Mardin'de Bir Öğrenci Atölyesi, *VIII. Ulusal Tesisat Mühendisliği Kongresi*, 79-92.

- Odabaşı, A. S. (2000). Geçmişten Günümüze Konya Kültürü. Konya: Konya Selçuklu Belediyesi.
- Oğuz, B. (2001). *Türkiye Halkının Kültür Kökenleri 3, İnşa, Isıtma ve Aydınlatma Teknikleri*. İstanbul: Anadolu Aydınlanma Vakfı Yayınları.
- Oğuz, Z. (1997). *Gelenekleriyle Görenekleriyle Konya Dağ Köyleri*. Konya: Çizgi Yayıncılık.
- Okyay, A. G. (2007), *Ağırnas Kentsel Sit Alanı ve Mimar Sinan Caddesi Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi/Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özcan, Z. ve Dişli, G. (2014), Refrigeration Technology in Anatolian Seljuk and Ottoman Period Hospitals, *Gazi University Journal of Science*, 27(3), 1015–1021.
- Sefer, N. (2005), *Geleneksel Divriği Evlerinin Biçimlenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi /Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şenol, S. (2007). *Anadolu Türk Konut Mimarisinde Divriği Evleri*. Sivas: Esform Ofset.
- Şimşir, Z. (2011). Ilgın Çeşmeleri. A. Boran, H. Sarı ve A. Arılık (Ed.), *I. Ulusal Ilgın Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, 644-661, Konya: Ilgın Belediyesi Kültür Yayınları.
- Turgut, A. N. (2003). *Eski Konya Evleri*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Uçar, M. (2017), Gaziantep Tarihi Su Sisteminin Osmanlı Dönemindeki Yönetimi, *Megaron*, 12(1), 157-169.
- Ulukavak-Harputlugil, G. & Çetintürk, N. (2005). Geleneksel Türk Evi'nde Isıl Konfor Koşullarının Analizi: Safranbolu Hacı Hüseyinler Evi, *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 20(1): 77-84.
- Ulular, A. B. (2006), *Konya'da Geleneksel Konutta Mutfak*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yazarlara Ait Fotoğraf Arşivi, Konya, Ankara, 2018-2019.

Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

Sanat Tarihi Dergisi

ISSN 1300-5707

Cilt: XXVIII, Sayı: 2 Ekim 2019

Ege University, Faculty of Letters

Journal of Art History

e-ISSN 2636-8064

Volume: XXVIII, Issue: 2 October 2019

İnternet Sayfası (Acık Erisim)

Internet Page (Open Access)

DergiPark
AKADEMİK

<https://dergipark.org.tr/std>

Sanat Tarihi Dergisi hakemli, bilimsel bir dergidir; Nisan ve Ekim aylarında olmak üzere yılda iki kez yayınlanır.

Journal of Art History is a peer-reviewed, scholarly, periodical journal published biannually, in April and October.

Clarivate
Analytics
ESCI
Emerging Sources Citation Index

ULAKBİM
TR DİZİN

DOAJ

Crossref

EBSCO

ERIH PLUS
EUROPEAN REFERENCE INDEX FOR THE
HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Academic
Resource
Index
ResearchBID

SÖBIAD